

تأثیرات سنت
در
استنباط احکام

دکتر محسن رجب زاده
مدرس حوزه و دانشگاه

سرشناسه	: رجبزاده، محسن، ۱۳۵۱ -
عنوان و نام پدیدآور	: تأثیرات سنت در استنباط احکام/ مولف محسن رجبزاده.
مشخصات نشر	: آمل: وارث وا، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۴ ص.
شابک	: 978-600-5894-15-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: اصول فقه
موضوع	: سنت نبوی
رده بندی کنگره	: BP۱۵۵۱۳۹۳ ۲ت۲۷/۳۱
رده بندی دیویی	: ۳۱/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۶۱۷۶۸۹

تأثیرات سنت در استنباط احکام

مولف: دکتر محسن رجب زاده

تایپ و صفحه آرایی: روح الله عزیزی

طراح جلد: محمدرضا پهلوان

ویراستار: جعفر جعفرزاده

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۳

چاپ و صحافی: آمل / سیرنگ

شمارگان: ۱۰۰۰ جلد

قیمت: ۱۵۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ

انتشارات وارث وا

نشانی: آمل / خ نور / ده متری اول / ک خطیبی / طبقه فوقانی پاساژ ثانی

email: vareshva28@yahoo.com

۰۱۱۴۴۲۶۸۷۰۹ - ۰۹۱۱ ۱۲۷ ۶۶۱۰ - دورنگار: ۰۱۱۴۴۲۶۸۷۰۹

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۹
مقدمه.....	۱۱
فصل اول: خاستگاه علم اصول و منشاء اختلافات فقهی	
بخش اول - چگونگی تحولات علم اصول	
۱- استنباط.....	۱۷
۲- احکام شرعی.....	۱۷
۳- سنت.....	۱۸
بخش دوم - منشاء اختلافات فقهی و گرایش های آن	
۱- منشاء اختلاف مذاهب فقهی.....	۲۲
۲- گرایش های فقهی و پیشوایان مذاهب.....	۲۸
فصل دوم: بررسی مساله سنت و تأثیر آن در اختلافات فقهی	
بخش اول - مفهوم سنت و جایگاه تشریع بودن آن	
۱- مفهوم سنت و اقسام آن.....	۶۱
۲- جایگاه و اهمیت سنت نبوی.....	۶۹
۳- اهمیت سنت در تشریع.....	۷۱

بخش دوم- مراتب سنت بر حسب اتصال سند و تأثیر آن در اختلافات فقهی

- ۱- سنت متواتر، شرایط و انواع آن ۷۴
- ۲- سنت مشهور، مرتبه و جایگاه آن ۷۶
- ۳- خبر واحد، مراتب و حکم آن ۸۰
- ۴- شرایط راوی و تأثیر آن در اختلافات فقهی ۸۴
- ۵- دیدگاه های عالمان درباره ی خبر مجهول ۸۷
- ۶- مفهوم حدیث مرسل و چگونگی پذیرش یا عدم پذیرش آن از سوی فقها ۹۵
- ۷- شرایط عمل به خبر واحد و تأثیر آن در اختلافات فقهی ۱۰۱

فصل سوم: بررسی تفاوت در نحوه آگاهی از حدیث یا تعیین مقصود

و یا وجود تعارض در آن

بخش اول - تفاوت در میزان و نحوه آگاهی از حدیث و چگونگی اختلاف در فهم مقصود آن

- ۱- اختلاف نظر صحابه به علت تفاوت در آگاهی از حدیث ۱۴۳
- ۲- اختلاف تابعین به علت تفاوت در آگاهی از حدیث یا اطمینان به آن ۱۴۶
- ۳- اختلاف نظر پیشوایان مذاهب اهل سنت به سبب تفاوت در آگاهی از حدیث ۱۴۷
- ۴- نمونه های از اختلاف نظرهای فقهی صحابه به سبب تفاوت در فهم مقصود حدیث ۱۵۲
- ۵- نمونه های از اختلاف نظر فقیهان به سبب تفاوت در برداشت از حدیث ۱۵۵

بخش دوم- چگونگی اختلاف درباره تعارض و شیوه دفع آن

- ۱- بررسی تعارض و دفع آن ۱۶۵
- ۲- بررسی مرجحات (به اعتبار سند، به اعتبار متن، به اعتبار امر خارجی) ۱۶۶
- ۳- نمونه ای از اختلاف نظرهای فقهی برخاسته از اختلاف در این اصل ۱۷۵
- ۴- نتیجه گیری ۱۷۸
- ۵- فهرست منابع ۱۷۹

پیشگفتار

آنچه در این کتاب بررسی می‌شود عواملی از اختلافهای فقهی است که به سنت نبوی اختصاص دارد و به قرآن ارتباط پیدا نمی‌کند.

اختلافی که درباره سنت وجود دارد و آثار فقهی خود را هم بر جای گذاشته، از این نظر که از پیامبر صلی الله علیه و آله صادر شده است به اصل سنت، بر نمی‌گردد، چه امت بر لزوم پیروی از گفتار، کردار و تقریر پیامبر صلی الله علیه و آله در آنچه به تشریع مربوط می‌شود، اتفاق نظر و اجماع دارد و بر این نظر نیز هم‌نظرند که سنت پس از قرآن کریم دومین منبع استنباط احکام فقهی به شمار می‌رود. تنها گروهی اندک چنین باوری ندارند که آنها هم در حکم هیچند و به گفته آنان اعتنایی نمی‌شود. هیچ یک از پیشوایان مسلمانان کمترین مخالفت با سنت پیامبر (ص) را روا ندانسته‌اند. عذرهایی که هریک از فقیهان در عمل نکردن به سنتی از سنتهای پیامبر (ص) آورده‌اند به این عوامل بر می‌گردد:

الف - نرسیدن به باور قطعی که آنچه به آنان رسیده از پیامبر (ص) صادر شده است به همین سبب گروهی از فقیهان تنها با اصول شرایطی خاص برخی از احادیث را حجت گرفته‌اند.

ب - این که حدیث به آنان نرسیده و اگر رسیده است پس از مدتی آن را از یاد برده‌اند و آنگاه در مساله‌ای که موضوع آن حدیث است به اقتضای دلیل دیگر فتوا داده‌اند، فتوایی که ممکن است با آن حدیث موافق و هماهنگ باشد و ممکن است سازگار و هماهنگ نباشد.

ج - این که حدیث به آنان رسیده است ولی عقیده نداشته‌اند که مقصود از حدیث فلان مساله خاصی است، چه می‌پنداشتند حدیث با دلیلی دیگر که مقصود نبودن آن مساله در حدیث را اثبات می‌کرده در تعارض بوده است، همانند معارض شدن خاص با عام، مقید با مطلق، دلیل نفی کننده وجوب با امر، دلیل حاکی از مجاز با حقیقت، و از این قبیل.

د - این پندار که دلیلی دیگر که از ضعف، نسخ، تاویل - مشروط بر آن که از احادیث تاویل پذیر باشد - و یا موافقی همانند آن حکایت دارد با حدیث تعارض کرده است. همه این عوامل نیز بدین مساله بر می گردد که سنت در یک نکته با قرآن کریم تفاوت می یابد و آن اینکه قرآن به طریق متواتر به ما رسیده و سنت، مگر در مواردی اندک، با چنین طریقی به ما نرسیده است و همین مساله سبب شده است که حدیث به لحاظ خود حدیث یا اتصال و انقطاع سند، یا موضوعی که حدیث در آن حجت است یا از نظر تعارض و عدم تعارض دلیل دیگر با آن به گونه هایی متفاوت از لحاظ قوت و ضعف تقسیم شود.

در پایان برخود لازم می دانم از همه عزیزان و سروران گرامی ام، خاصه دوست عزیزم جناب آقای دکتر جعفر جعفرزاده و استاد محترم و ارجمند جناب آقای دکتر مجید وزیری، که متحمل زحمات فراوانی شده اند و تشکر و قدردانی از استاد ارجمند جناب آقای دکتر محمد سپهری که در این دوران اذیت های ما را تحمل نموده اند و استاد محترم جناب حجه الاسلام آقای دکتر معصومی، از آنجا که موضوع مورد بحث مقداری سنگین بود و نیاز تتبع و مطالعه زیادی داشت لذا برای نوشتن آن از منابع مختلف، و از کتابخانه های مختلف بهره برداری نموده ام، علاوه بر کتابخانه های عمومی از کتابخانه حوزه علمیه چیدر (آیت الله هاشمی علیاء)، کتابخانه آیت الله حکیم در حصار بوعلی، کتابخانه مرحوم آیت الله مرعشی شوشتری که در منزل ایشان واقع است استفاده کرده ام، تشکر و قدردانی می نمایم. و نیز از همه دوستان گرام و خانواده ام به خاطر محبتی که به بنده داشتند تشکر و قدردانی به عمل می آید.

من الله توفیق

دکتر محسن رجب زاده

مدرس حوزه و دانشگاه